MKI Elemzés

MAGYAR KÜLÜGYI INTÉZET

A „Belarusz–Balkon” statikája – lehetőség az amerikai tranzakcionalizmusnak, béklyó az európai politikai gondolkodásnak

SEREMET SÁNDOR & NAGY ANGELINA ZSÓFIA

MKI Elemzés
A Magyar Külügyi Intézet rendszeres kiadványa.

Kiadó:
© Magyar Külügyi Intézet, 2025.

Szerző(k):
Seremet Sándor
Nagy Angelina Zsófia

Lektorálta:
Vass Ágnes

ISSN 2063-9244
https://doi.org/10.47683/KKIElemzesek.KE-2025.13

Korábbi kiadványainkat megtekintheti az Intézet weboldalán.

A borítókép forrása: Shutterstock

2025. december 22.

Seremet Sándor, vezető kutató, MKI
Nagy Angelina Zsófia, kutató, MKI

A „BELARUSZ-BALKON” STATIKÁJA – LEHETŐSÉG AZ AMERIKAI TRANZAKCIONALIZMUSNAK, BÉKLYÓ AZ EURÓPAI POLITIKAI GONDOLKODÁSNAK

Az ukrajnai háború nyomán az Európai Unió Belarusz-politikáját az elszigetelés és a maximális nyomásgyakorlás logikája uralja, amely azonban egyre inkább kontraproduktívnak bizonyul. Minszk orosz proxyként való kezelése csökkentette az EU befolyását, miközben erősítette Belarusz függését Moszkvától és Pekingtől, aláásva az ország hagyományos multivektoros külpolitikáját. Ezzel szemben az Egyesült Államok pragmatikusabb megközelítése – korlátozott nyitással és tranzakcionális engedményekkel – új lehetőséget teremt a regionális stabilizációra. A tanulmány amellett érvel, hogy Belarusz teljes „elengedése” helyett a szelektív párbeszéd és az eszkaláció mérséklése szolgálná leginkább az európai biztonsági érdekeket.

A STRATÉGIAI EGYENSÚLYOZÁS KELETI SÚLYPONTJA – MULTIVEKTOROS KÜLPOLITIKÁTÓL AZ OROSZ-KÍNAI FÜGGÉSIG

Az ukrajnai háborút övező európai gondolkodás nem csupán az Oroszországgal való viszonyt, hanem Európa Belarusszal való kapcsolatát is dominálja. Belarusz elszigetelése korábban, a 2020-as, a Nyugat által illegitimnek nyilvánított fehérorosz elnökválasztás után kezdődött, a szankciókon keresztüli maximális nyomásgyakorlást helyezve az európai Belarusz-stratégia középpontjába. Mindez tovább erősödött az ukrajnai háború kitörése után, amikor is Minszk engedte, hogy orosz csapatok vonuljanak fel a területén. Belarusz ezzel társagresszorrá vált a Nyugat szemében, ennek megfelelően pedig a háborús logika kezdte dominálni a Minszkkel való viszonyrendszert.

A nyugati stratégia azonban nemhogy hatékonynak, de inkább kontraproduktívnak bizonyul. Minszk orosz proxyként való kezelése, a kapcsolatok megszakítása az európaiak részéről azt eredményezik, hogy Minszk kapcsolatai –

és függése – Moszkvával és egyéb, nem EU-s országokkal csak erősebbé válnak. A maximális nyomásgyakorlás stratégiája, illetve az emigráns fehérorosz ellenzék támogatása a Lukasenka-rendszer leváltását hivatott elősegíteni, egyre nyilvánvalóbban parttalan – és a fehérorosz belpolitikai viszonyok hibás értékeléséről, az ellenzéki erők beágyazottságának túlbecsüléséről tanúskodik.[1] A gyakorlatban az EU minél inkább igyekszik elszigetelni Minszket, inkább csökkenti saját befolyását: ha elengedi Belaruszt, a fogását is elveszíti rajta, egyszerre még inkább Moszkva karjaiba lökve az országot. Belarusz strukturálisan valóban erősen függ Moszkvától, de mégsem alárendelt állam, ezért a külső nyomásgyakorlás a párbeszéd teljes hiánya mellett nem a politikai irányváltást kényszeríti ki, hanem a függőségek újraelosztását eredményezi. Ebben a viszonyrendszerben pedig az EU-nak egyre kevesebb tér jut.

Mindez azért is megkérdőjelezhető stratégiailag, mert Minszk hagyományosan multivektoros külpolitika folytatására törekszik. Az ország földrajzi elhelyezkedéséből természetesen következik egyfajta összekötői-, tranzitszerep a Nyugat és Oroszország között, amelyet 1990 és 2020 között sikeresen be is töltött. Minszknek nem érdeke a túlzott, egyoldalú függés Moszkvától, így saját mozgásterének, érdekeinek maximalizálása végett aktívan igyekezett konstruktív kapcsolatokat építeni a Nyugattal is. A jelen helyzet azonban azt eredményezi, hogy Belarusz politikailag és katonailag egyre kitettebb Oroszországnak, amit a háború döntő orosz győzelemmel való lezárása csak tovább fokozna. Gazdaságilag pedig egyre nagyobb mértékben függ Kínától, amely hatalmas beruházásokkal van jelen az országban, a fehérorosz autópiacról pedig gyakorlatilag teljesen kiszorította a nyugati gyártókat. Minszk multivektoros külpolitikájának alapját eddig a külkereskedelem adta, amelyben egyharmadot tett ki a EU és a tágabb értelemben vett Nyugat, egyharmadot Oroszország és az Eurázsiai Gazdasági Unió (Eurasian Economic Union, EaEU), egyharmadot pedig a világ többi része Kínával az élen. A nyugati harmadot most Kína és Oroszország tölti ki, ami komoly gazdasági kockázatokkal is jár az ország számára. Ebben a kontextusban Minszk számára még fontosabb lenne, hogy normalizálja kapcsolatait a Nyugattal.

1 Kit Klarenberg, „Leaks expose collapse of EU/US-backed Belarusian 'opposition'". *The Grayzone*, 2025. október 29., https://thegrayzone.com/2025/10/29/leaks-eu-us-belarusian-opposition/

„FEHÉR-OROSZORSZÁG" ÉS A FEHÉR HÁZ

Az Európai Unió és az Egyesült Államok jelenlegi Belarusz-politikája eltérő alapfeltevésekből indul ki: míg Brüsszel normatív kérdésként, Washington elsősorban stratégiai változóként tekint Belaruszra.

Lukasenka 2025 januárjában, nem sokkal Trump beiktatása után, kezdte meg hetedik elnöki ciklusát. Minszkben 2025 januárjában arra számítottak, hogy a hivatalba lépő Trump-adminisztráció – amennyiben valóban az enyhülés útjára lép Moszkvával – a demokratikus normák számonkérését másodlagos szempontként kezeli. Ez a belarusz vezetés szemében megnyithatta annak lehetőségét, hogy a 2020-as elnökválasztásból fakadó politikai zsákutca új választásokkal részben felülírhatóvá váljon, és a Minszket érő nemzetközi nyomás enyhüljön, akár az eredmények de facto elfogadása nélkül is. Naivitás lenne ugyanakkor azt feltételezni, hogy a belarusz vezetés a Nyugattal való kapcsolatok teljes normalizálására számított; Minszk elsősorban a pragmatikus, mindenekelőtt gazdasági alapú együttműködés részleges helyreállításában volt érdekelt, és az erre való nyitottság meg is jelent Minszk hivatalos kommunikációjában.[2] Az elképzelés lassan, de beigazolódni látszik, bár a rendszer hivatalos elismerésére, amerikai nagykövet kinevezésére még nem került sor.

A Trump-adminisztráció visszatérése ténylegesen új helyzetet teremtett: az amerikai elnök deklarált célja, hogy véget vessen az orosz-ukrán háborúnak, stabilizálja Kelet-Európát, ezáltal priorizálhasson más színtereket és csökkenthesse jelenlétét Európában. Ennek megfelelően pedig Belarusz szerepét is máshogy értelmezi: elődje, Joe Biden elszigetelésre és szankcionálásra alapuló stratégiájával ellentétben az amerikai elnök regionális jelentősége, Washington Moszkvával való viszonyának kontextusában értékeli Belarusz jelentőségét.[3] Ebből a szempontból Belarusz közvetítőként is jelentőséget nyer: Alekszandr Lukasenkáról élcelődve mondják, hogy a világ legjobb „kremlinológusa", s hogy az orosz elnökkel kialakított bizalmi viszonyának köszönhetően kozmetikázás nélkül tudja felvázolni a dolgokat. Ezt a szerepet Minszk korábban kiválóan betöltötte, platformot biztosítva az orosz-ukrán-nyugati konzultációknak a kelet-ukrajnai konfliktus idején és az orosz-ukrán háború kezdeti szakaszában.

2 Seremet Sándor, Már a hetedik ciklusára pályázik a belorusz elnök. Index https://index.hu/kulfold/2025/01/26/lukasenka-elnokvalasztas-belarusz-ellenzek/

3 Mark Episkopos, „Can Belarus Be Turned?". *The National Interest*, 2025. június 12., https://nationalinterest.org/feature/can-belarus-be-turned

A Trump-kormányzat új megközelítését emellett az a felismerés is motiválja, hogy a Nyugat kivonulásával Kína is egyre nagyobb befolyásra tesz szert Belaruszban és Eurázsia-szerte is. A teljes elszigetelés és maximális nyomásgyakorlás stratégiáinak eredményeképp a Nyugat befolyásolási képessége lecsökkent, míg Moszkváé és Pekingé megnőtt a regionális biztonság szempontjából kulcsfontosságú országban. Washington realista, tranzakcionális és rugalmasabb megközelítésében ezért már nem Belarusz demokratizálása, hanem az amerikai-fehérorosz kapcsolatok stabilizálása áll a középpontban.

Minszk 2024 júliusától kezdve politikai foglyok százait kezdte fokozatosan szabadon engedni annak érdekében, hogy a 2025. januári elnökválasztáshoz közeledve elmozduljon a 2020-as eseménysorozat emlékétől és újraindítsa a párbeszédet a Nyugattal.[4] A fehérorosz tárgyalókészséget kihasználva idén június 21-én Keith Kellogg, az Egyesült Államok ukrajnai különmegbízottja hivatalos látogatást tett Belaruszba – 2020 óta először. Lukasenka és Kellogg határás egyeztetésén hivatalos források szerint elsősorban a kétoldalú kapcsolatokról, az orosz-ukrán háborúról és a Zapad orosz-belarusz hadgyakorlatról volt szó.[5] A találkozó után szimbolikus gesztusként újabb tizennégy politikai elítélt részesült elnöki kegyelemben Belaruszban. A foglyok nagy része külföldi volt, és köztük volt a legnagyobb ellenzéki vezér, Szergej Tyihanovszkij, Szjatlana Tyihanovszkaja férje is, mutatva, hogy a lépés elsősorban Minszk jószándékát volt hivatott kifejezni Washington, illetve a szomszédos országok felé. Ezt követően Trump Putyinnal való alaszkai találkozójára menet telefonon egyeztetett Lukasenkával, rámutatva a Belarusznak tulajdonított potenciális közvetítőszerepre Washington és Moszkva között . A hívás után Trump elnökként hivatkozott Lukasenkára egy közösségi médiás bejegyzésében. Mindezek a fejlemények fontos elmozdulást jelentettek ahhoz képest, hogy az USA hivatalosan nem ismerte el a 2020-as fehérorosz elnökválasztás eredményét, így a Lukasenka-kormányt sem. Szeptemberben a foglyok szabadon engedéséért cserébe Washington feloldott bizonyos, a Belavia légitársaságra vonatkozó szankciókat is.

A közeledésben némi megtorpanást jelentett, hogy a konkrét intézkedések eleinte csak Minszk oldaláról voltak jelen, az amerikai-orosz egyeztetések az ukrajnai háború lezárásáról megakadtak, az európaiak részéről pedig nemhogy

4 Mark Episkopos, „Desecuritizing the Belarusian Balcony: Principles for U.S.-Belarus Relations". *Quincy Institute for Responsible Statecraft*, 2025. augusztus 5., https://quincyinst.org/research/desecuritizing-the-belarusian-balcony-principles-for-u-s-belarus-relations/#

5 „Lukashenko meets with U.S. Special Envoy Keith Kellogg". *Belarusian Telegraph Agency*, 2025. június 21., https://eng.belta.by/president/view/lukashenko-meets-with-us-special-envoy-for-ukraine-169137-2025/

reciprocitás, de minimális nyitottság sem mutatkozott a fehérorosz gesztusokra. A normalizációs folyamat azonban újra lendületet kapott: Lukasenka és John Coale amerikai különmegbízott december 13-án Minszk 123 politikai foglyot engedett szabadon, Washington pedig feloldotta Belarusz fő exporttermékére, a kálisóra kivetett szankciókat. A kálisó-szankciók részleges feloldása nem csupán politikai gesztus volt, hanem egy globális agrárpiaci szempontból is jelentős döntés. Belarusz a világ kálisótermelésének közel egyötödét adja, a műtrágyák egyik kulcsösszetevőjeként pedig a kálisó nélkülözhetetlen a globális mezőgazdasági termelés fenntartásához. A belarusz export kiesése az elmúlt években hozzájárult a műtrágyaárak emelkedéséhez, ami különösen érzékenyen érintette az európai mezőgazdaságot, ahol a termelők már eleve magas energia- és inputköltségekkel szembesülnek. A szankciók így nemcsak Belaruszt, hanem közvetve az európai élelmiszertermelést és -árakat is terhelték, miközben alternatív beszerzési források csak részben és magasabb költségek mellett voltak elérhetők.[6] Ebben az értelemben Washington döntése a szankciók célzott lazításáról nem csak Belarusz „jutalmazását", hanem a kínai műtrágyapiaci túlsúly mérséklését szolgálhatja középtávon a globális ellátási láncokban is. Bár belarusz kálisó részleges visszatérése a globális piacra nem szünteti meg Kína műtrágyapiaci súlyát, de mérsékli annak túlzott alkupozícióját, miközben csökkenti Belarusz egyoldalú keleti függőségét.

A kapcsolatok újraépítésével Belarusszal az USA tehát nem pusztán egy jól eladható politikai eredményt tud felmutatni: egyszerre nyit újra egy politikai kommunikációs csatornát a Kremllel nem kizárólag Ukrajna kérdésében, és érvényesíti gazdasági érdekeit is, amely nemcsak a hazai mezőgazdaságra lesz hatással, hanem bizonyos mértékben visszabillenti stratégiai ellenfele, Kína túlsúlyát is.

REGIONÁLIS ESZKALÁCIÓ

A háború lezárására irányuló amerikai törekvésekhez, Washington és Minszk közeledéséhez képest az európai-fehérorosz viszony éppen ellentétesen alakul. Az EU egyértelműen a háború elhúzása mellett köteleződött el, ezért igyekszik Washingtont benntartani a háborúban (és a kontinens biztonsági architek-

6 Julia Campbell és Taylor Zavala, „US-Belarus potash trade may soften MOP pricing outlook". *Argus*, 2025. december 15., https://www.argusmedia.com/en/news-and-insights/latest-market-news/2765900-us-belarus-potash-trade-may-soften-mop-pricing-outlook

túrájában), a konfliktust pedig kihozni egy ukrán győzelemként eladható – de legalábbis az ellenállást nem hiábavalóvá tevő – döntetlenre. Belarusz az EU szemében társagresszor, a Minszkkel való kapcsolatok pedig teljes mértékben az Oroszországgal szemben képviselt, nyomásgyakorláson alapuló és a háború lezárásának stratégiai költségét minél magasabbra emelni akaró pozíciónak vannak alárendelve. Az európai országok szemszögéből ezért kizárt a párbeszédre törekvés Minszkkel – kiváltképp, hogy Lengyelország és a balti országok, akiknek a legközvetlenebb érdeke lehetne a Belarusszal való normalizációban, következetesen a Moszkvával és Minszkkel szembeni kemény fellépést propagálják. Belarusz tekintetében a politikai párbeszéd hiánya, valamint az elszigetelésre irányuló stratégia eszkalációs válságokká változtatják az egyébként kezelhető biztonsági és szomszédsági kérdéseket úgy, hogy Belarusz és szomszédai viszonyában ráadásul számos feszültségforrás van jelen, melyek apropóul szolgálnak a politikai vezetéseknek a fagyos viszony fenntartásához és a további elszigetelés megindoklásához.

Ilyen például az illegális migráció: a litván határőrség szerint 2021 nyarától mostanáig több mint 200 000 illegális határátlépést kíséreltek meg migránsok Belaruszból Litvánia, Lettország és Lengyelország területére.[7] Összehasonlításban a szám eltörpül például a magyar déli határhoz képest, ahol ugyanebben az időszakban több mint négyszer ennyi illegális határátlépési kísérlet történt, a problémakör azonban komoly viták tárgya. A Nyugat szerint a migrációs válság a Moszkva által motivált, Minszk által megvalósított hibrid hadviselés része, amely a szomszédok destabilizálására irányul. Minszk azonban azzal érvel, hogy az EU hívta be a migránsokat, Belarusz pedig nem köteles megvédeni Európát, miközben az minden korábbi megállapodást felrúgott a bevándorlással kapcsolatban és szankciókkal fojtogatja az országot.

A Zapad, Oroszország és Belarusz négyévente megrendezett, idén szeptember 12 és 16 között tartott hadgyakorlata esetében borítékolható volt – különösen annak fényében, hogy Moszkva a 2021-es Zapad után kezdte meg ukrajnai inváziójá t –, hogy növeli majd a feszültségeket a régióban. Minszk ezért a Nyugat felé gyakorolt gesztusként, deeszkalációs céllal számos változtatást eszközölt az idei gyakorlat kivitelezésében: a Belarusz területén folyó műveletekben 2021-hez képest feleannyi, hatezer fehérorosz és ezer orosz katona vett részt, az offenzív gyakorlatokat kihagyták, a hadgyakorlatot az ország nyugati

7 „Over 200,000 migrants denied entry by Poland, Lithuania, and Latvia since crisis began". *Belsat*, 2025. november 4., https://en.belsat.eu/89842682/over-200000-migrants-denied-entry-by-poland-lithuania-and-latvia-since-crisis-began

részéből keletebbre hozták, és rekordszámú megfigyelőt hívtak meg, annak ellenére, hogy ez a résztvevők alacsony létszáma miatt nem is lett volna szükséges.[8] A transzparenciára tett kísérlet azonban nem sült el Minszk számára pozitívan: a NATO részéről kizárólag az USA, Törökország és Magyarország küldött megfigyelőket. Lengyelország a Zapadra hivatkozva lezárta a határait, az Európai Unió Kaja Kallasszal az élén elítélte a hadgyakorlatot és a megfigyelőországokat is,[9] a nyugati sajtót pedig a résztvevő katonák számát eltúlzó vagy éppen alábecsülő, de Belaruszra nézve mindenképpen negatív hírek járták be a Zapaddal összefüggésben.

A helyzeten tovább rontott az orosz drónincidens Lengyelországban. Szeptember 9-éről 10-ére virradóra 23 orosz drón repült be lengyel légtérbe.[10] Az incidens miértjeiről elsősorban spekulálni lehet, de valószínűleg nem független körülmény, hogy ezzel egyidőben indított Oroszország nagyméretű dróntámadást Ukrajna ellen. A belarusz vezérkari főnök hivatalos bejelentést tett, hogy értesítették a lengyel és a litván hadsereget arról, hogy az orosz drónok a lengyel légtér felé tartanak, a lengyel miniszterelnök azonban ezt letagadta. A lengyel vezérkari főnök és a litván védelmi miniszterhelyettes ezzel szemben megerősítette, hogy Minszk valóban értesítette őket a közelgő drónokról.[11] Az eset példázza, hogy míg a mil-to-mil kontaktok és információmegosztás egyébként működőképes lehetne (a háború előtt ezek a csatornák aktívak voltak és jól működtek) Belarusz és szomszédai között, a politikai szintek felülírják a hivatalos, hadseregek közötti információmegosztást és deeszkalációs törekvéseket.

A lengyel határlezárást többen az orosz drónok berepülésével is összekötik, ugyanakkor a kommunikációban a Zapad jelentette a fő csapásvonalat.[12] A lengyel hermetikus határzár azonban nem tartott sokáig, annak feloldásában pe-

8 Yauheni Preiherman, „Belarus Downsizes Zapad-2025 to Reduce Escalation Risks". *The Jamestown Foundation*, 2025. június 11., https://jamestown.org/belarus-downsizes-zapad-2025-to-reduce-escalation-risks/

9 Kaja Kallas, „Statement by the High Representative on behalf of the EU on the joint strategic military exercise ZAPAD-2025". *Council of the European Union*, 2025. szeptember 17., https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/09/17/statement-by-the-high-representative-on-behalf-of-the-eu-on-the-joint-strategic-military-exercise-zapad-2025/

10 „Emergency Briefing on Drone Incursion into Poland". *Security Council Report*, 2025. szeptember 12., https://www.securitycouncilreport.org/whatsinblue/2025/09/emergency-briefing-on-drone-incursion-into-poland.php

11 Paulius Perminas, „Lithuania confirms 'hotline' with Belarus after Russian drone incursions into Poland". *LRT*, 2025. szeptember 17., https://www.lrt.lt/en/news-in-english/19/2681570/lithuania-confirms-hotline-with-belarus-after-russian-drone-incursions-into-poland?srsltid=AfmBOoo3-IPMA3R3ssshImlow_2Cj8yqFm5Yb-DOeeWlHUx8q_4o7CPq

12 „Poland has closed its border with Belarus". *Ministry of Interior and Administration, Republic of Poland*, 2025. szeptember 12., https://www.gov.pl/web/mswia-en/poland-has-closed-its-border-with-belarus

dig Kína is fontos szerepet játszott. Belarusz ugyanis a Kínát Nyugat-Európával összekötő észak-eurázsiai szállítási útvonal európai belépési pontja, tehát a Kínából és Kínába szállítandó áruk a belarusz-lengyel határon lépnek át az EU-ból az EaEU-ba és fordítva.[13] A határzár egy évi 25 milliárd dolláros áruforgalmat lebonyolító útvonalat fagyasztott be. A lengyel elképzelés logikusnak tűnt: a belépési pont lezárásával nyomást gyakorolhat Kínára, hogy az hasson Moszkvára az orosz-ukrán háború kapcsán, de elsősorban a migránsválság miatt Minszkre. Wang Yi lengyelországi látogatása során ígéretet tett arra, hogy egyeztet Minszkkel, ugyanakkor Peking aggodalmát fejezte a ki lezárás miatt, utóbbi ugyanis komoly negatív hatással lehet az Övezet és Út Kezdeményezés működésére valamint ellátási fennakadásokat okozhat Európában. A manőver azonban nem úgy alakult, ahogyan azt tervezték, Minszkre ugyanis nem került kínai nyomás a lengyel gazdaság és vállalatok azonban megérezték a lezárás hatásait, így Varsó a Zapad lezárása után fokozatosan megkezdte a határzár feloldását, bár a kínai tranzit Lengyelországon át ezután jelentősen megcsappant.

Feszültségforrást jelent még a Litvániába és Lengyelországba tartó fehérorosz illegális cigarettakereskedelem problémaköre is. Az idén már többszáz alkalommal lekapcsolt, cigarettát csempésző ballonokat és drónokat Vilniusz és Varsó provokációnak, a hibrid hadviselés részének tekinti, melyek ellen egyre szigorúbb lépésekre és válaszcsapásokra van szükség. Litvánia a ballonok civil légiközlekedést akadályoztató hatására hivatkozva októberben lezárta Belaruszszal közös határát és december 9-én veszélyhelyzetet is hirdetett.[14] Minszk ezzel ellentétben kitartott amellett, hogy a belarusz kormányzatnak nincs köze a ballonokhoz, a csempészet természetéből kifolyólag eleve kettőn áll a vásár, Belarusz szomszédai pedig politikai haszonszerzés céljából túlbiztonságiasítják az ügyet. Jelenleg úgy tűnik, enyhülhet a helyzet: John Coale amerikai különmegbízott arról számolt be, hogy Lukasenko megígérte, hogy igyekszik megfékezni a ballonokat annak érdekében, hogy normalizálja kapcsolatait a szomszédaival.[15]

A régióban zajló folyamatok inkább az eszkaláció menedzselésének, mintsem annak tudatos fokozásának mintázatát mutatják: hadgyakorlatokat és a már

13 „New Alternatives as China-Europe Rail Faces Disruption at Poland-Belarus Border". *Dimerco*, 2025. szeptember 24., https://dimerco.com/news-press/new-alternatives-as-china-europe-rail-faces-disruption-at-poland-belarus-border/

14 Chris Powers, „Lithuania to declare ‚emergency situation' over Belarus balloons". Euractiv, 2025. december 5., https://www.euractiv.com/news/lithuania-to-declare-emergency-situation-over-belarus-balloons/

15 Andrius Sytas, „US says Belarus agreed to stop balloon flyovers into Lithuania". *Reuters*, 2025. december 13., https://www.reuters.com/world/europe/us-says-belarus-agreed-stop-balloon-flyovers-into-lithuania-2025-12-13/

említett hibrid nyomásgyakorlási elemeket az európai fővárosok fenyegetésként értelmezik és ezekre büntető lépésekkel reagálnak, még akkor is, amikor Minszk hajlékonyságot tanúsít – például a csapatlétszám csökkentésével vagy megfigyelők meghívásával, politikai foglyok szabadon bocsátásával – és kontrollált diplomáciai nyitásra törekszik. Brüsszel egyelőre az elszigetelést igyekszik fenntartani, Minszk korlátozott újrakapcsolódási lehetőségeket keres. Az óvatosság mindkét részről érthető: Belarusz szemszögéből a túlzott nyitottság olyan jelzés lehet az EU felé, amely megerősítheti Brüsszel olvasatában nyomásgyakorlási stratégiája helyességét; ezzel szemben az EU számára az „engagement" reputációs veszteség. Az EU stratégiai irányváltása nélkül ezek a biztonsági súrlódások fennmaradnak, és elsősorban Minszk és Moszkva által meghatározott feltételek mentén alakulnak.[16]

BIZTOSÍTHATÓ-E A „BELARUSZ-BALKON"?

A „Belarusz-Balkon" kifejezés a regionális biztonsági gondolkodásban Belarusz sajátos földrajzi és katonai helyzetére utal. Az ország mélyen beékelődik a balti–lengyel–ukrán térbe, és területéről közvetlenül elérhető mind Kijev, mind a Suwałki-folyosó, valamint a balti államok biztonsági magterülete. Ebben az értelemben Belarusz nem pusztán szomszédos állam, hanem egy potenciális előretolt platform, amelynek katonai státusza – függetlenül attól, hogy offenzív vagy defenzív jellegű – a környező országok számára egzisztenciális biztonsági kérdésként jelenik meg. Csak úgy mint ahogy Ukrajna ékelődik be az orosz érdekszférába.

A Belarusszal és vezetésével szemben rendre megfogalmazott kritika alfája és omegája tulajdonképpen az, hogy Belarusz nem lett Ukrajna sem 2020-ban, sem utána. Az igazságosság kedvéért persze el kell ismerni azt is, hogy Moszkva szemszögéből Ukrajna főbűne, hogy nem lett Belarusz, vagy nem maradt egy Majdan előtti, multivektoros politikát folytató Ukrajna. Moszkvában Ukrajna szuverenitását kérdőjelezik meg, mivel minden lépését Brüsszellel és korábban Washingtonnal vitatta meg, Brüsszelben pedig Belarusz szuverenitását vonják kétségbe az Orosz-Belarusz Szövetségi Állam és a koordinált külpolitika miatt. A koordináció és a teljes alárendeltség nem egy és ugyanaz: Belarusz több kérdésben saját hatáskörén belül döntött, ennek egyik legjobb példája, hogy egy

16 Balázs Jarábik, „Belarus at the Border: The Limits of Reengagement". *Carnegie Endowment*, 2025. december 17., https://carnegieendowment.org/russia-eurasia/politika/2025/12/belarus-political-perspectives?lang=en&center=russia-eurasia

katonát sem küldött az ukrán haderő ellen még a kurszki betörés során sem. Ukrajna esetében az EU az önálló stratégiai döntéshozatalt hangsúlyozza, Belarusz esetében azonban hajlamos minden lépést az orosz szándékok leképezéseként értelmezni, figyelmen kívül hagyva a rezsim saját kockázatkezelési logikáját.

Az EU Belarusz-politikája ebből fakadóan merev és következetlen, ezáltal kontraproduktív: nyomásgyakorlási kísérletei, amelyek célja a rezsim demokratizálására (értsd megdöntésére), Belarusz orosz befolyás alóli kirántására irányulnak, pont az ellenkező hatást érték el: a rendszer stabilizálódott, az orosz függőség fokozódott. Minszk korábban Brüsszelben kereste az ellensúlyt stratégiai egyensúlyozása fenntartásához, most viszont Pekingben.

Belarusz nyitottságot mutatott a viszony újrakalibrálására, és meg is tette a számára arcvesztéssel még épp nem járó és saját hatáskörben megtehető lépéseket, a válaszreakciók azonban elmaradtak, a szankciók feloldása amerikai részről pedig a vártnál nehezebben valósult meg, bármegfelelő Belarusz jelzések után az ügyet korrigálták. Mindez ahhoz vezetett, hogy Minszkben felerősödtek azok a hangok, melyek szerint a Nyugattal való rendezés kilátástalan. A Trump-adminisztráció lépései és John Coale látogatása ezt voltak hivatottak korrigálni.

Az Európai Unió Belarusz-politikája nem azért vall kudarcot, mert nem elég kemény vele szemben, hanem azért, mert félreérti a belarusz cselekvőképesség természetét. Ez a politika stratégiai zsákutcába vezetett: a rezsim megdöntésére irányuló nyomásgyakorlás nem gyengítette érdemben a Lukasenkához kötődő hatalmi struktúrát, viszont felgyorsította Belarusz geopolitikai és gazdasági keletre sodródását. Minszk több, saját hatáskörben tett deeszkalációs és bizalomépítő lépése nem váltott ki reciprocitást az európai fővárosoktól. Ezzel párhuzamosan a politikai párbeszéd hiánya azt is eredményezi, hogy minden belarusz lépés biztonságiasított értelmezést kap, ami önbeteljesítő módon növeli az eszkaláció kockázatát egy olyan térségben, ahol Minszk deklaráltan a katonai bevonódás minimalizálására törekszik. Ezzel szemben az amerikai megközelítés Belaruszt nem demokratizációs projektként, hanem geopolitikai csomópontként kezeli, amely összekötő szerepet tölthet be Washington és Moszkva között és fenntarthatja fontos tranzit folyosó szerepét Kína és Európa kereskedelmében. Bár ez a stratégia önmagában nem oldja meg a belarusz kérdést, hozzájárulhat a regionális eszkaláció mérsékléséhez. Az EU számára a kihívás abban áll, hogy képes-e elmozdulni az ideologikus merevségtől egy rugalmasabb, érdekalapú

megközelítés felé, mielőtt Belarusz végleg kicsúszik az európai befolyási térből. Belarusz jelenlegi magatartását nem az eszkalációs szándék, hanem a kockázatmenedzsment logikája vezérli: a rezsim elsődleges célja a túlélés, a külső katonai bevonódás elkerülése és a mozgástér megőrzése.[17] Ebben a tekintetben a viszony rendezése bár fontos Minszk számára, de nem annyira, hogy ezáltal a rendszer stabilitását tegye kockára. Sokan Belaruszban ugyanis úgy vélik, hogy a 2015-2020 közötti nyitottság csak megágyazott a 2020-as forradalomnak. Az EU Belarusz „balkon" mivoltából fakadóan is érdekelt lenne a normalizálásban, normatív megközelítése miatt viszont ez politikai kockázattal jár számára. A politikai párbeszéd a Lukasenka-rendszer legitimálását jelenti, ami egyelőre vörös vonal, kiváltképp úgy, hogy a hivatalos tárgyaló fél Brüsszel szemében a Tyihanovszkij-házaspár. A velük fenntartott párbeszéd viszont Belarusz számára elfogadhatatlan. A Minszkkel folytatott dialógus azonban nem egyenlő a rendszer elfogadásával vagy támogatásával. A „Belarusz-Balkont érteni, értelmezni és stabilan kell tartani ahhoz, hogy egy esetleges destabilizációs helyzetben, ténylegesen orosz befolyás alá kerülve, valóságos katonai felvonulási területté válva ne szakadjon rá a tőle rettegő szomszédokra.

17 Balázs Jarábik, „Belarus at the Border: The Limits of Reengagement". *Carnegie Endowment*, 2025. december 17., https://carnegieendowment.org/russia-eurasia/politika/2025/12/belarus-political-perspectives?lang=en&center=russia-eurasia

MAGYAR
KÜLÜGYI
INTÉZET